

**PISZCZEĆ** (34) *vb impf*

e jasne.

*inf* piszczeć (3). ◇ *praes 1 sg* piszcze (8). ◇ *3 sg* piszczy (7), piszcze (1) *FalZioł*. ◇ *3 pl* piszczą (10). ◇ *praet 3 sg f* piszczała (1). ◇ *3 pl m pers* piszczeli (1). ◇ *imp 2 sg* piszczy (1). ◇ [*con 3 sg f by* piszczała.] ◇ *part praes act* piszcząc (2).

*Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.*

**1.** *Wydawać wysoki, przenikliwy dźwięk; dźwięczeć; pipire Cn (28)* : Strideo, Skrzypię/ kwicze/ piŕzcze/ zgrzitam álbo rzęze/ dawam dźwięk/ chręfzczę. *Mącz* 420d, 391a; to co wodniftęgo [*w drewnie palonym*] fye náydowało/ piŕzcząc wypływa *Oczko* 5v.

*Frazy*: »(a)ż mi w uszu piszczy« = *tintinant aures Cn (2)*: Od myŕlenia áż mi w wŕsu piŕzczy *BielKom G; KochFr* 80.

»piŕzczą [*komu*] zęby« = *ktoś jest głodny (1)*: Pruriunt illi dentes prae inedia, *Metapho*. Piŕzczą mu zęby dla głodu. *Mącz* 328c.

*Przen (9)* :

**a)** *Lamentować, biadolić (5)* : A nędzniczek vbogi ŕtoiąc przed nim piŕzczy/ Pytáiąc co dáć to dáć/ iedno mi dożyfzczý. *RejWiz* 139v, 123v; *RejZwierz* 36; *RejPos* 82v.

*W przeciwstawieniu*: »skakać ... piszczeć« (1): Walká bogáctwá walká ŕkárby niŕzczy/ Vporny ŕkacze á niewinny piŕzczy. *RejZwierc* 228v.

**b)** *Mieć wielką ochotę, rwać się do czegoś (4)* :

*piszczeć na co (4)*: Prurire in pugnam, Piŕzczeć/ chćiwym być/ álbo drzeć ná bitwę. *Mącz* 328c. *Cf Fraza*.

*Fraza*: »[*komu*] piŕzczą zęby [*na co*]« = *ktoś ma wielką ochotę na coś; appetere, gestire Mącz (3)*: *Scripturio*, Rad bym piŕał/ piŕzczą mi zęby ná piŕánie. *Mącz* 374c, 145a, 295c.

**a.** *O zwierzętach (11)* :

**α.** *O myszach; pipicare BartBydg; desticare, mintrire Cn (3)* : *BartBydg* 257; *MYŕzka* biegła mimo *Lwá*/ przyćifnęła iá noga/ Puŕcił kiedy piŕzczála/ nędzniczkę vboga. *RejZwierz* 120v; *Calep* 313a.

**β.** *O szczenięciu; gannire Cn (1)* : *Glauquito* – Piŕzczęia koŕczinię [!]. *Calep* 457b.

**γ.** *O ptakach; pipire BartBydg, Mącz, Calep, Cn (6)* : *BartBydg* 257; *DVdek* [...] w człowieczem łaynie rad piŕzcze, á fmierdzącem fie gnoiem pałtwi. *FalZioł* IV 26d; *Iugo*, Pyŕzczę yákoby kániá. *Mącz* 176d; *Calep* 808a; [Pyŕzczę/ *Pipio, avium more. Volck* Xxxv].

*W porównaniu (1)*: Piŕzczę/ iák ptálzę/ od mátki zgubione/ *Hukam*/ iák gołáb/ po dziećiach ítráconych *GrabowSet* G4v.

*Szereg*: »pikać albo piszczeć« (1): *Pipio*, *Pikác* álbo piŕzczeć yáko młode gołębięta álbo ynŕze ptacy. *Mącz* 300d.

**δ.** *O wężu (1)* :

*W porównaniu (1)*: *Egiptcyáni* będąc obleżeni od *Káldeyczykow* będą wołác y nárzekać piŕzcząc iáko wężowie. *BibRadz* I 408d *marg*.

**b.** *O instrumentach dętych lub o organach (2)* : *RejWiz* 25v; Y orgányć nadobne pozłóćifthe będą/ y nadobnie piŕzczą kiedy ie dobrze umiárkuią *RejZwierc* 71; [Piŕzczałkę maŕz mieć łábęćią ábo żorawią álbo fárnją/ [...] y maŕz narzędzić żeby o dwu głófu piŕzczálá *CygMyśl E*].

**2.** *Grać na piŕzczalce lub organach; fistulare Mącz (6)* : *BartBydg* 134; *Fistulo/ Piŕzczę/ Grám* na piŕzczalce. *Mącz* 129a.

*piszczeć w co (1)*: *Tłuką dzwony/ Ípiewáią/ kropidły macháią/ Kurzą piŕzczą w orgány/ niŕko fie kłániáią. RejWiz* 181.

*W połączeniu szeregowym (1)*: *Bębnią/ piŕzczą/ y trąbią/ pięknie fie kłániáią. RejWiz* 181.

*Szereg*: »piszczeć, bębnać« (1): [*Darius*] zoŕtáwił teŕ piŕzczki bębenniće [!] áby wŕzyŕcy głófy fwe rowne podawáli/ tákieŕ piŕzczkowie piŕzczeli/ bębenniće bębnali/ áby przes to: ták ŕłyŕzac nieprzyiaćiel mniemiał woŕŕko leżeć w obronie *BielSpr* 45. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

*Przen (1)* :

*Zwrot*: »w garść piszczeć« = *wszystko utracić (1)*: A gdy fie domek wyniŕŕczy Tedy ty pánie w garść piŕczy *RejRozpr* H4.

*Synonim*: **1.a.γ. kwilić**.

*Formacje współrdzenne cf PISKAĆ*.

*Cf PISZCZAĆ, PISZCZENIE*